

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 3.8.2007
COM(2007) 392 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Par skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošanu

{SEC(2007) 931
SEC(2007)933}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Par skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošanu

IEVADS

Eiropā ir aptuveni 6,25 miljoni skolotāju (pilna laika ekvivalents)¹. Skolotājiem ir svarīga nozīme, jo viņi palīdz cilvēkiem attīstīt talantus un pilnveidot potenciālu personiskajai izaugsmei un labklājībai, kā arī apgūt virkni sarežģītu zināšanu un prasmju, kas viņiem kā pilsoņiem un darbiniekiem būs vajadzīgas. Skolotāji ir vidutāji starp pasauli, kas strauji attīstās, un skolēniem, kuriem tajā būs jāiekļaujas.

Skolotāja profesija kļūst aizvien sarežģītāka. Prasības pret skolotājiem aug. Viņu darba vidē aizvien vairāk rodas dažādas grūtības.

Daudzas dalībvalstis pārskata pieeju, kā sagatavot skolotājus tam svarīgajam uzdevumam, ko viņi veic Eiropas sabiedrības vārdā.

Šā paziņojuma mērķis ir novērtēt pašreizējo situāciju Eiropas Savienībā attiecībā uz skolotāju izglītību un apmācību un ierosināt kopējus apsvērumus par pasākumiem, ko var veikt dalībvalstu līmenī, un kā Eiropas Savienība minētos pasākumus varētu atbalstīt².

1. KONTEKSTS

1.1. Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģija

Eiropadomes sanāksmē Lisabonā 2000. gada martā tika uzsvērts, ka cilvēki ir Eiropas galvenā vērtība un ka „investīcijas cilvēkos ... būs svarīgas gan Eiropai uz zināšanām balstītā ekonomikā, gan nodrošinās to, ka šāda jauna ekonomika nepasliktinās esošās sociālās problēmas³”.

Eiropadome Barselonā 2002. gadā pieņēma konkrētus mērķus, lai uzlabotu dalībvalstu izglītības un apmācības sistēmas, tostarp uzlabot skolotāju un profesionālās izglītības pedagogu izglītību un apmācību. Padome 2006. gada martā norādīja, ka „izglītība un apmācība ir svarīgākie faktori ES ilgtermiņa konkurētspējas potenciāla un sociālās kohēzijas attīstībā.” Tā arī piebilda, ka „jāpaātrina arī reformas, lai nodrošinātu augstas kvalitātes izglītības sistēmas, kas ir gan efektīvas, gan objektīvas.”

---

¹ Pētījums *Skolotāju un profesionālās izglītības pedagogu mobilitāte*, ko veica Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts 2006. gadā (<http://ec.europa.eu/education/doc/reports/doc/mobility.pdf>).

² Šis paziņojums attiecas uz skolotājiem, kas strādā vispārējās izglītības un sākotnējās profesionālās izglītības jomā; tādēļ skolotājs ir persona, kurai saskaņā ar tiesību aktiem un praksi dalībvalstī ir piešķirts skolotāja (vai tam līdzvērtīgs) statuss. Šajā definīcijā neietilpst personas, kuras pieņemtas darbā ārpus formālās izglītības un apmācības sistēmas, jo viņi pilda cita veida un satura uzdevumus.

³ Skatīt, piemēram, integrētās pamatnostādnes attiecībā uz izaugsmi un darbavietām, kur atzīta kompetences nozīme nodarbinātībā, un jo īpaši pamatnostādni Nr. 23 par vajadzību pielāgot izglītības un apmācības sistēmas, lai reaģētu uz jaunām kompetences prasībām, cita starpā, nodrošinot izglītības un apmācības sistēmu pievilcību, atvērtību un augstos kvalitātes standartus.

Tomēr sniegums nav apmierinošs attiecībā uz tādiem mērķiem, kā samazināt skolu pārargri pametušo skaitu, palielināt vidusskolu pabeigušo jauniešu proporciju vai samazināt 15 gadus vecu jauniešu skaitu, kuriem ir slikta lasītprasme⁴.

Mācīšanas kvalitāte ir viens no noteicošajiem faktoriem tam, vai Eiropas Savienība var palielināt tās konkurētspēju globālā mērogā. Pētījumā parādīts, ka mācībspēku kvalitāte ir cieši saistīta ar skolēnu mācību rezultātiem⁵, un tā ir svarīgs skolas iekšējais faktors, kas ietekmē skolēnu sekmes⁶ (tai ir lielāka ietekme nekā skolas organizācijai, vadībai vai finansiāliem nosacījumiem). Turklāt citos pētījumos⁷ atklāta pozitīva saikne starp skolotāju mācībām darbavietā un skolēnu mācību rezultātiem un minēts tas, ka „skolotāju mācību programma darbavietā ... ir uzlabojusi bērnu mācību rezultātus ... (un) ierosināts, ka skolotāju apmācība ir lētāks veids, kā uzlabot testa rezultātus, nevis samazināt skolēnu skaitu klasē vai palielināt mācību stundu skaitu.”

2004. gadā Padome un Komisija kopējā ziņojumā par progresu Lisabonas mērķu sasniegšanā⁸ izglītības un apmācības jomās aicināja izstrādāt kopējus Eiropas principus attiecībā uz skolotāju un profesionālās izglītības pedagogu kompetenci un kvalifikāciju. Padome 2006. gada novembrī paziņoja, ka „skolotāju, profesionālās izglītības pedagogu, pārējo mācībspēku un konsultāciju un sociālo dienestu motivācija, prasmes un kompetence, kā arī skolas vadības kvalitāte, ir pamatfaktori, lai sasniegtu augsti kvalitatīvus mācību rezultātus” un, ka „mācībspēku centieni ir jāatbalsta ar nepārtrauktu profesionālo attīstību un labu sadarbību ar vecākiem, skolēnu sociālās palīdzības dienestiem un plašāku sabiedrību.”

Skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošana ir svarīgs mērķis Eiropas izglītības sistēmā, ja vēlamies ātrāk sasniegt kopējos mērķus, kas noteikti programmā „Izglītība un apmācības 2010”.

Nodrošinot augstu skolotāju izglītības kvalitāti, ir arī svarīgi panākt pareizu valsts resursu pārvaldību un efektīvu līdzekļu izmantošanu: apmēram divas trešdaļas no izdevumiem skolām veido skolotāju algas⁹.

1.2. Pārējie ES politikas virzieni un mērķi

Skolotāju izglītības politika ir cieši saistīta ar citām Eiropas politikas jomām, proti, ar:

- sociālo politiku, kurā uzsvērta izglītības un apmācību loma nabadzības novēršanā un sociālās integrācijas veicināšanā un atkārtoti minētas Jaunatnes paktā uzskaitītās pamatprasmes¹⁰;

⁴ Komisijas gada pārskats par progresu Lisabonas mērķu sasniegšanā, 2006. gada 16. maijs.

⁵ Skatīt, piemēram, *Darling Hammond et al 2005, Does teacher preparation matter? Evidence about teacher certification, Teach for America, and teacher effectiveness. Education Policy Analysis Archives*, 13(42) 16.-17., 20. lpp.

⁶ *Rivkin, Hanushek, and Kain, 2000; Hanushek, Kain and Rivkin 2005, 'Teachers, Schools, and Academic Achievement'*.

⁷ *Angrist and Lavy, 2001, Does Teacher Training Affect Pupil Learning? Evidence from Matched Comparisons in Jerusalem Public Schools Journal of Labor Economics*, 19, 2, 343.-69. lpp.

⁸ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf

⁹ ESAO ziņojums par skolotājiem: Kā piesaistīt, izglītēt un noturēt darbam skolā labus skolotājus?, 2005, www.oecd.edu/teacherpolicy.

¹⁰ Eiropas Jaunatnes pakts, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

- jauninājumu politiku¹¹, kurā uzsvērts tas, lai skolotāji palīdzētu jauniešiem attīstīt tādas rakstura īpašības, kas vajadzīgas uzņēmējdarbībā un jauninājumos;
- pētniecības politiku, kurā uzsvērts tas, ka jāuzlabo eksakto mācību priekšmetu mācīšana visos izglītības līmeņos Eiropas Savienībā¹²;
- uzņēmējdarbības politiku¹³, uzverot to, ka valsts iestādēm jāveicina skolas direktoru un mācībspēku izglītība uzņēmējdarbības kontekstā gan sākotnējā apmācībā, gan mācībās darbavietā;
- Komisijas jauno daudzvalodības pamatstratēģiju¹⁴, kurā ir atbalstīta svešvalodu mācīšanās kā vērtība un kā svarīgi uzdevumi noteikta kvalitāte valodu mācīšanās un labāka valodu skolotāju apmācība; kā arī
- Direktīvu 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, kurā noteikts juridiskais pamats skolotāju profesionālajai mobilitātei.

1.3. Mainīgās prasības

Pārmaiņas izglītībā un sabiedrībā nosaka jaunas prasības skolotāja profesijai. Piemēram, skolotājiem ne tikai jāsniedz pamatzināšanas, bet viņiem arī jāpalīdz jauniešiem kļūt par pilnībā neatkarīgiem zināšanu apguvējiem, kas iegūst pamatprasmes, nevis vienkārši iegaumē informāciju. Skolotājiem ir jāizstrādā uz sadarbību balstītas un konstruktīvas pieejas mācīšanās un jābūt nevis *ex-cathedra* mācībspēkiem, bet gan koordinatoriem un klases administratoriem. Lai pildītu šos jaunus pienākumus, ir vajadzīga izglītība par dažādām mācīšanas koncepcijām un pieejām. Turklāt tagad klasēs ir neviendabīgs tādu jauniešu sajaukums, kuriem ir dažāda izcelsme un atšķirīgs spēju un īpašu vajadzību līmenis. Skolotājiem pieprasa, lai viņi izmantotu iespējas, ko piedāvā jaunākās tehnoloģijas, izpildot prasību par individualizētu mācīšanos, turklāt pēc skolu autonomijas palielināšanas viņiem var būt arī jāpieņem lēmumi un jāveic vadītāja uzdevumi.

Saistībā ar minētajām pārmaiņām skolotājiem ne tikai jāiegūst jaunas zināšanas un prasmes, bet arī tās nepārtraukti jāattīsta. Lai mācībspēkiem nodrošinātu jaunajiem pienākumiem vajadzīgās prasmes un kompetenci, ir nepieciešama gan augstas kvalitātes sākotnējā skolotāju izglītība, gan saskaņots process nepārtrauktai profesionālajai attīstībai, lai skolotāji būtu apguvuši vajadzīgās prasmes uz zināšanām balstītā sabiedrībā.

Kā jebkurā citā mūsdienu profesijā arī skolotājiem ir pienākums paplašināt profesionālo zināšanu robežas, veicot nozīmīgu praksi, darbojoties pētniecībā un sistemātiski iesaistoties nepārtrauktā profesionālajā attīstībā no savas karjeras sākuma līdz beigām. Šādas iespējas ir jānodrošina skolotāju izglītības un apmācības sistēmās.

¹¹ Kā minēts paziņojumā „Zināšanu izmantošana praksē. Plaša mēroga inovācijas stratēģija ES”, (COM(2006) 502, galīgā redakcija).

¹² Augsta līmeņa grupa EP deputāta *Michel Rocard* vadībā ir izskatījusi aktuālās Eiropas dalībvalstu inovatīvās un jau uzsāktās iniciatīvas zinātniskās izglītības jomā. Tās ziņojums ir pieejams <http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=1100&lang=aicinājums> ieviest jaunu pieeju zinātniskajā izglītībā, kas radikāli atšķiras no tradicionālajām metodēm.

¹³ Skatīt Komisijas Paziņojumu „Izmantojot izglītību un mācības, stimulēt uzņēmējdarbības garu”; COM (2006) 33, galīgā redakcija.

¹⁴ COM(2005)596, 2005. gada 22. novembris.

1.4. Prasmju trūkums un nepietiekošs apmācību piedāvājums

Tomēr skolotāju izglītības sistēmas vienmēr neatbilst šim jaunākajām prasībām.

Pēdējā ESAO pētījumā¹⁵ gandrīz visas valstis ziņoja par nepilnībām mācīšanas prasmēs un grūtībām uzlabot skolotāju prasmes. Nepilnības jo īpaši attiecas uz kompetences trūkumu būt labi sagatavotam jaunākajām izglītības tendencēm (ieskaitot individualizētu mācīšanu, skolēnu sagatavošanu neatkarīgai zināšanu apguvei, rīcību heterogēnās klasēs, izglītojamo sagatavošanu efektīvai IKT izmantošanai utt.).

Daudzās dalībvalstīs skolotāju izglītības dažādo elementu sistemātiska koordinācija ir vāja, kā rezultātā nav saskaņas un saistības starp skolotāju sākotnējo profesionālo izglītību un turpmāko apmācību, mācībām darbavietā un profesionālo attīstību, kā arī bieži vien minētie procesi nav saistīti ar skolas attīstību un uzlabošanu vai pedagoģisko pētniecību. Skolotājiem paredzētās iniciatīvas prasmju pilnveidošanai visas profesionālās dzīves laikā ir nepilnīgas.

Visā Eiropas Savienībā ieguldījums mācībspēku nepārtrauktā apmācībā un attīstībā ir neliels, un mācību darbavietā piedāvājums strādājošiem skolotājiem ir ierobežots. Mācības darbavietā skolotājiem ir obligātas tikai 11 dalībvalstīs, bet ne visās minētajās valstīs skolotājiem obligāti ir jāiesaistās mācībās¹⁶. Ja valstīs ir šāds noteikums, tad parasti mācību darbavietā apjoms ir mazāks par 20 stundām gadā. Nevienā dalībvalstī nav noteikts obligāto mācību darbavietā ilgums, kas pārsniedz piecas dienas gadā, un vairumā dalībvalstu tikai trīs dienas gadā ir atvēlētas obligātajām mācībām darbavietā. Turklāt fakts, ka mācības darbavietā iespējams ir obligāts nosacījums, neatklāj patiesos dalības rādītājus.

Attiecībā uz jaunajiem skolotājiem tikai puse no Eiropas valstīm viņiem piedāvā sistemātisku atbalstu (piemēram, ievada apmācību, mācības, konsultēšanu) pirmajos mācīšanas gados. Tikai trešā daļā no valstīm ir izstrādāti konkrēti pasākumi, kā palīdzēt skolotājiem, kuriem ir grūtības atbilstoši veikt savus pienākumus.

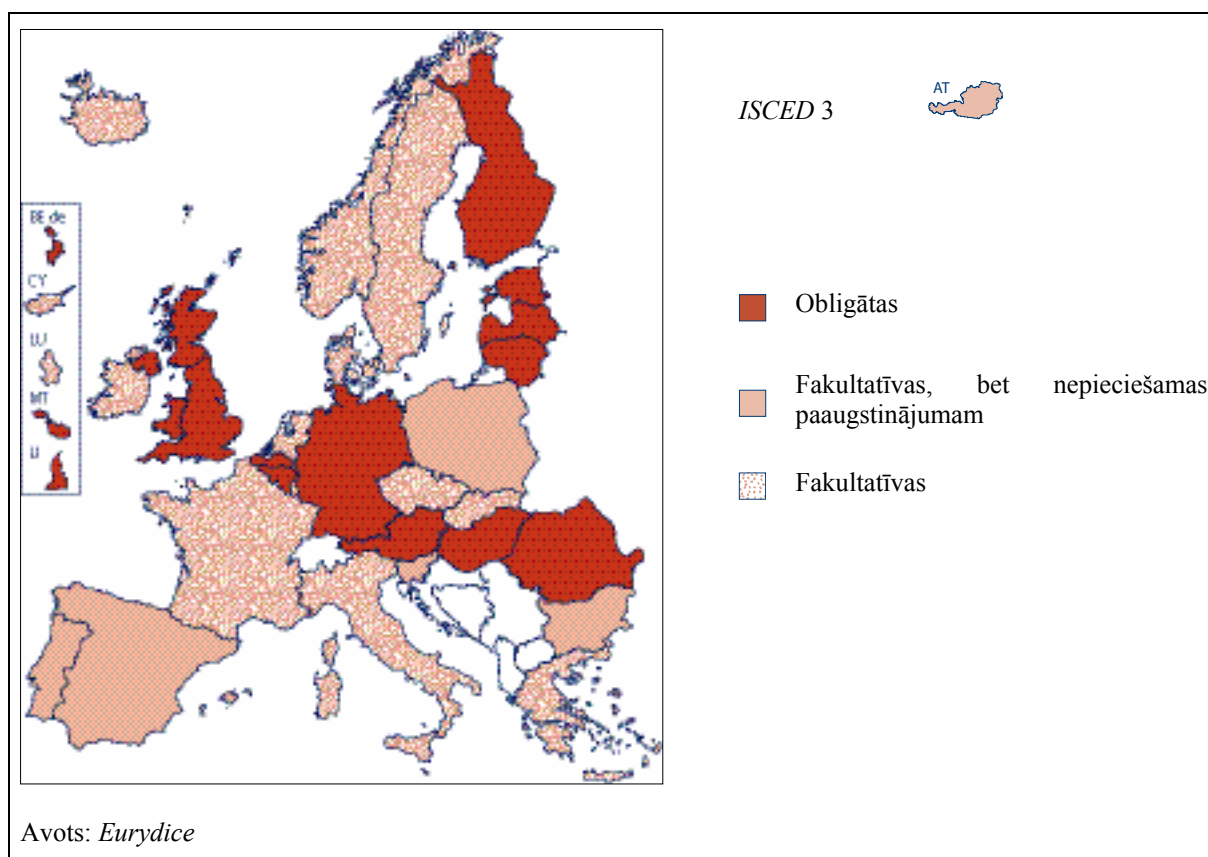
Turpmāk 1. attēlā parādīts, vai mācības darbavietā ir obligātas vai brīvprātīgas.

---

¹⁵ Skolotāju kvalifikācijas celšana, ESAO 2005. gads.

¹⁶ Pilnīgs paskaidrojums par šajā tabulā izmantotajiem datiem un definīcijām atrodams: *Pamatdati par valodu mācīšanu Eiropā*, Eurydice, ISBN 92-894-9422-0, [+http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=052EN](http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=052EN)

Pamatizglītības, zemākā un augstākā līmeņa vispārējās vidējās izglītības skolotāju mācības darba vietā, stāvoklis 2002./2003. mācību gadā

Turpmāk 2. attēlā parādīts, ka katrā valstī ir cits minimālais laikposms gadā, kas atvēlēts obligātajām mācībām darba laikā.

Minimālais atvēlētais laiks gadā (stundās) obligātajām mācībām darba vietā pamatizglītībā, zemākā un augstākā līmeņa vispārējā vidējā izglītībā 2002./2003. gadā

	BE fr	BE de	BE nl	DE	EE	LV	LT	HU	MT	AT	FI	UK-ENG/ WLS/NIR	UK- SCT	LI	RO
<i>ISCED 1</i>	21	21	14	v	32	12	18	17	21	15	18	v	35	v	19
<i>ISCED 2</i>	21	21	21		32	12	18	17	21	15	18		35		19
<i>ISCED 3</i>	21	21	21		32	12	18	17	21	v	18		35		19
x	CZ, DK, EL, ES, FR, IE, IT, CY, LU, NL, PL, PT, SI, SK, SE, IS, NO un BG.														

x Mācības darba vietā nav obligātas v Dažāds

Avots: Eurydice.

Papildu piezīmes

Beļģija. Trīs dienas gadā.

Vācija. Obligāto mācību darba vietā apjoms katrā federālajā zemē ir citāds.

Igaunija. 160 stundas piecos gados.

Lietuva. 15 dienas piecos mācību gados. Tas atbilst 90 stundām piecos gados.

Latvija. Galvenās izglītības pārvaldes iestādes noteikušas, ka trijos gados minimālais laiks ir 36 stundas.

Ungārija. Septiņos gados 60 līdz 120 stundas obligāto mācību darba vietā.

Malta. Trīs dienas gadā mācību gada sākumā vai beigās. Kopš 2001./2002. mācību gada ieviestas trīs divu stundu sesijas gadā pēc mācību gada beigām.

Nīderlande. 10 % no skolotāju gada darba stundām jāvelti profesionalitātes palielināšanai. Šāds ir oficiāli paredzētais laiks, ko skolotāji var pieprasīt.

Austrija. Šeit sniegtā informācija par *ISCED* 2. līmeni attiecas uz skolotājiem, kas strādā *Hauptschulen*. *Allgemein bildenden höheren Schulen* skolotājiem mācībām atvēlamais laiks nav precizēts.

Somija. Gadā trīs dienas, sešas stundas katrā.

Apvienotā Karaliste (ENG/WLS/NIR). Piecas dienas mācību gadā ārpus skolēnu mācību stundām bieži tiek izmantotas mācībām darba vietā. Turklāt dalība profesionālās izaugsmes pasākumos ir svarīgs aspekts profesionālo pienākumu veikšanai.

Apvienotā Karaliste (SCT). Vismaz piecas dienas mācībām darba vietā. Skolotājiem katru gadu 50 stundas jāvelti arī plānotiem pasākumiem; daļu no šā laika var izmantot mācībām darba vietā.

Lihtenšteina. Skolotājiem jāapmeklē vismaz viens mācību pasākums divos gados.

Rumānija. 95 stundas piecos gados, ja vien skolotājs šajā laikā neiegūst profesionālo izglītību.

Paskaidrojums

Aprēķins. Ja vien iepriekšējās piezīmēs nav teikts citādi, viena diena atbilst septiņām stundām. Valstīm, kurās ir obligāti apgūt zināmu mācību apjomu vairākos gados, aprēķinos izmantots vidējais lielums.

Turpmāk 3. attēlā parādīts, ka atbalsta pasākumi jaunajiem skolotājiem aizvien nav plaši izplatīti. 2002. gadā tikai puse no valstīm piedāvāja palīdzību jaunajiem skolotājiem viņu karjeras sākumposmā.

Noteikumi un/vai ieteikumi par to, kāds atbalsts un pārraudzība jaunajiem pamatskolas un (zemākā un augstākā līmeņa) vispārējo mācību iestāžu skolotājiem pieejami 2002./2003. mācību gadā

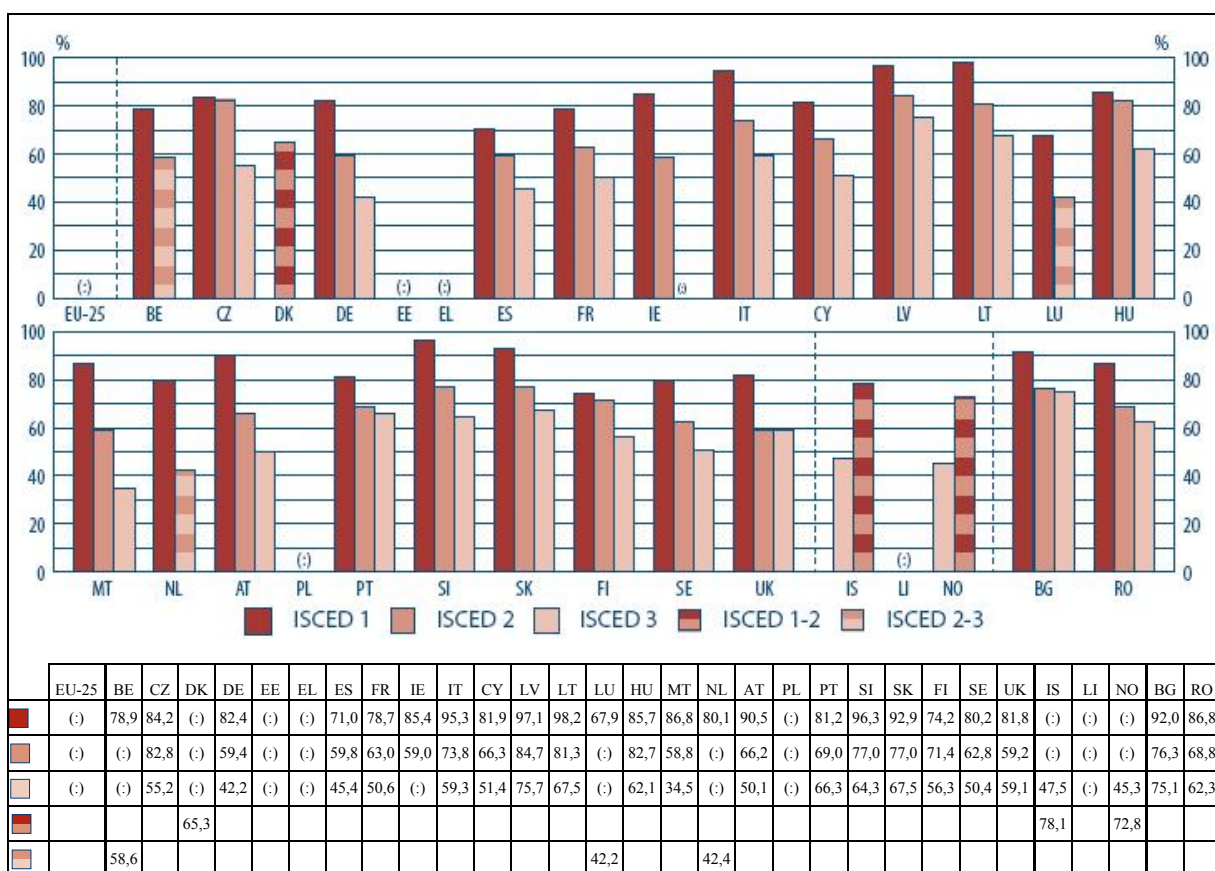
ATBALSTA VEIDS	CZ	DE	EL	ES	IE	IT	CY	PL	SK	UK- ENG/ WLS	UK - NI R	IS	LI	NO	BG
Oficiālas/ daļēji oficiālas tikšanās (problēmu risinājumu apspriešanai)			o	o		o	o	o	o		o	o	o		o
Viedokļi, informācija un neoficiālas apspriedes	o		o	o	o	o	o	o	o		o	o	o		o
Palīdzība stundu plānošanai			o	o		o		o	o			o	o		o
Palīdzība skolēnu novērtēšanā/ liecību sagatavošanā				o		o		o	o		o	o	o		
Līdzdalība nodarbībās un/vai klases novērošana	o		o	o	o		o	o	o		o		o		o
Ieteikumi prasmju uzlabošanai			o	o		o	o	o	o		o	o			o
Semināru/ darbsemināru/ diskusiju grupu organizēšana			o	o			o	o	o						o
Citu skolu/ resursu centru apmeklējumi				o				o							
Obligātās speciālās mācības (ar minimālo atvēlēto laiku)			o (1)	o (2)		o (3)									o (4)
Rokasgrāmata											o				
Izmēģinājuma projekti (pašreiz īsteno)		o								o				o	
Pašlaik nav pasākumu	BE, DK, EE, FR, LV, LT, LU, HU, MT, NL, AT, PT, SI, FI, SE, RO														
	(1) 100 stundas - (2) dažādi - (3) 40 stundas - (4) līdz 24 stundām														
<i>Avots: Eurydice</i>															

1.5. Skolotāja profesijas raksturojums Eiropas Savienībā

Dzimums

Turpmāk 4. attēlā parādīts, ka lielākā daļa skolotāju gan pamatizglītībā, gan vidējā izglītībā ir sievietes¹⁷. 2002. gadā visās Eiropas Savienības valstīs, izņemot vienu, vairāk nekā 70% skolotāju pamatizglītībā (*ISCED 1*) bija sievietes. Skolotāju sieviešu proporcija pirmā līmeņa vidējā izglītībā (*ISCED 2*) nav tik liela kā pamatizglītībā. Lai gan otrā līmeņa vidējā izglītībā sieviešu proporcija nav tik krasi atšķirīga, tomēr sieviešu skolotāju skaits gandrīz visās valstīs pārsniedz vīriešu skolotāju skaitu.

Skolotāju sieviešu procentuālais daudzums pamatizglītībā (*ISCED 1*) un vidējā izglītībā (*ISCED 1 un 2*) publiskajā un privātajā sektorā 2001./2002. mācību gadā

Atalgojums

Skolotāju piedāvājumu nosaka vairāki faktori, tostarp atalgojums. Valstīs pastāv skaidri izteiktas atšķirības skolotāju algās attiecībā pret vidējo algu un IKP. Luksemburgā un Vācijā skolotāju algas ir relatīvi augstas salīdzinājumā ar valsts vidējiem ienākumiem. Salīdzinājumā ar IKP uz vienu iedzīvotāju maksimāli lielākās algas ir Portugālē, Kiprā, Grieķijā, Luksemburgā un Spānijā.

¹⁷ Pamatdati par izglītību Eiropā 2005, Eurydice, ISBN 92-894-9422-0.

Vispārējie tirgus nosacījumi ietekmē atšķirību starp skolotāju atalgojumu un atalgojumu citās valsts un privātā sektora profesijās, kas savukārt ietekmē to, cik ilgi skolotāji vēlas strādāt savā profesijā. Ja darbaspēka pieprasījums tirgū ir augsts, vairāk pedagoģisko izglītību ieguvušo neizvēlas strādāt par skolotāju. Algu atšķirības jo īpaši ietekmē vīriešu izvēli strādāt izglītības nozarē.

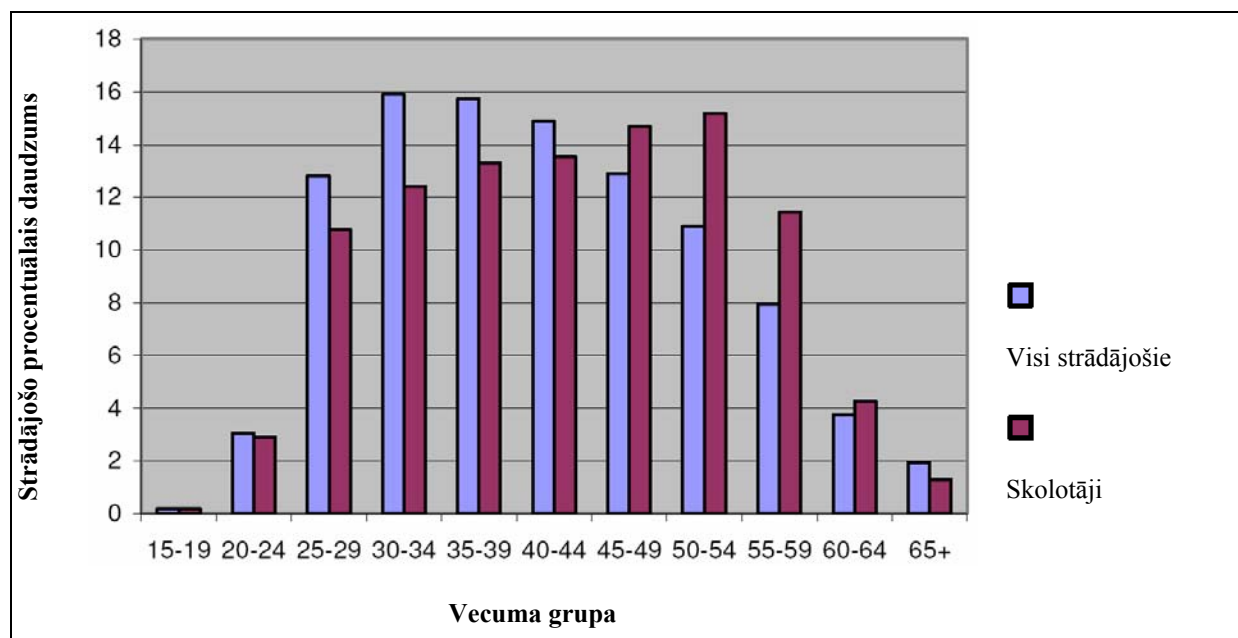
Salīdzinošajā pētījumā par pedagoga un citu valsts sektora profesiju un privātā sektora amatiem ar vienādiem kvalifikāciju līmeņiem¹⁸ konstatēts, ka skolotāji, kas saņem lielāku algu salīdzinājumā ar citām profesijām, visticamāk nemeklēs citu darbu. Apvienotās Karalistes pētījumā konstatēts, ka skolotāju algas, salīdzinot ar samaksu citās profesijās, kas ir pieejamas pedagoģiskās izglītības ieguvējiem, ir svarīgs nosacījums, pieņemot lēmumu, vai palikt strādāt izvēlētajā profesijā.

Vecums

Salīdzinot ar citām profesijām, skolotāja profesijā ir augsts procents vecāka gadagājuma darbinieku (skatīt 5. attēlu). To skolotāju daļa, kuri ir vecumā no 45 līdz 64 gadiem, daudzās valstīs pārsniedz 40%, bet dažās valstīs ne mazāk kā 30% mācībspēku ir vecumā no 50 līdz 64 gadiem¹⁹. Tas skaidri pamato vajadzības skolotāju (atkārtotai) apmācībai.

Ir svarīgi, lai skolotāja profesija būtu pievilcīga karjeras izvēle, jo tad var pieņemt darbā labākos kandidātus un pārliecināt cilvēkus sākt jaunu karjeru skolotāja profesijā. Pretēji pēdējā laika praksei vairākās dalībvalstīs pieredzējuši skolotāji jo īpaši būs jāpārliecina palikt amatā, lai priekšlaicīgi neaizietu pensijā, un var tāpēc saņemt papildu profesionālo attīstību un atbalstu.

5. attēls. Visu strādājošo un skolotāju vecuma struktūra (2005)²⁰.

¹⁸ Dolton, P. J. and Van der Klaauw, W. 'Leaving teaching in the UK – a duration analysis'. *Economic Journal* 105 (429), 431-444, 1995.

¹⁹ Pētījums *Skolotāju un profesionālās izglītības pedagogu mobilitāte*, Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts, 2006. gads.

²⁰ Tas pats.

Kopumā ir vajadzība veikt nepieciešamos pasākumus, lai pieņemtu darbā un saglabātu amatā pietiekamu labi izglītotu un motivētu vīriešu un sieviešu skaitu profesijā, jo īpaši, lai aizvietotu vecuma grupas, kas samazinās.

2. RĪCĪBAS PAMATOJUMS

2.1. Pašreizējais Eiropas Savienības atbalsts skolotāju izglītībā

Dalībvalstis atbild par izglītības un apmācības sistēmu organizāciju un saturu. Eiropas Savienības loma ir tās atbalstīt.

Eiropas līmenī tādas Kopienas programmas kā *Comenius* un *Erasmus* darbības *Socrates* programmā un *Leonardo Da Vinci* programma ir sniegušas atbalstu projektiem, kas veicina skolotāju kompetences attīstību. Jaunā Mūžizglītības programma (2007–2013) palielinās atbalstu skolotāju mobilitātei un sadarbības projektiem starp skolotāju izglītības iestādēm²¹.

Eiropas Sociālais fonds ir arī svarīgs instruments, ko izmantos izglītības un apmācības sistēmu modernizācijas atbalstam, ieskaitot skolotāju sākotnējo un pastāvīgo izglītību dalībvalstīs.

2.2. Sadarbība ar dalībvalstīm

Eiropas Komisija strādā kopā ar dalībvalstīm, lai palīdzētu attīstīt un modernizēt to izglītības un apmācības politiku. Komisija to veic, izmantojot darba programmu „Izglītība un apmācības 2010”, kas ir daļa no pārskatītās Lisabonas stratēģijas un veicina informācijas, datu un labākas prakses apmaiņu, mācoties vienam no otra un izmantojot speciālistu veiktu salīdzinošo pārskatīšanu.

Atbildot uz Padomes norādījumu, ka izglītība ir svarīgs jautājums, Komisija 2002. gadā izveidoja darba grupu, lai apspriestu, kā uzlabot skolotāju un profesionālās izglītības pedagogu izglītību. Darba grupā tikās pārstāvji no 31 valsts, kas piedalās darba programmā „Izglītība un apmācības 2010”²².

Turpmākais Komisijas un valstu ekspertu darbs apliecināja vispārēju vienošanos par vajadzīgajām pārmaiņām. Sadarbībā ar ekspertiem, kurus iecēla dalībvalstis, tika izstrādāta virkne kopēju Eiropas principu attiecībā uz skolotāju kompetenci un kvalifikāciju²³, ko pārbaudīja 2005. gadā Eiropas konferencē, kurā tikās vadošie politikas veidotāji, eksperti skolotāju izglītības jomā un nozīmīgākās ieinteresētās personas. Daudzas valstis jau izmanto kopējos Eiropas principus, lai pilnveidotu savus apsvērumus par politikas attīstību skolotāju izglītības jomā.

Komisija un dalībvalstis turpina meklēt risinājumus grūtībām, ko konstatēja darba grupā „Skolotāji un profesionālās izglītības pedagogi”, kurā ietilpst eksperti, kas iecelti no tām 18 dalībvalstīm, kuras jo īpaši ir izteikušas vēlmi izstrādāt savu skolotāju izglītības politiku. Ir

²¹ Lēmums Nr. 1720/2006/EK.

²² Darba grupa skolotāju un profesionālās izglītības pedagogu izglītības uzlabošanai, progresa ziņojumi 2003., 2004.: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives_en.html#training

²³ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/testingconf_en.html

organizētas vairākas grupu mācību darbības kopēju problēmu jomās, tostarp par pastāvīgām profesionālās attīstības sistēmām, skolu kā izglītošanās vietu skolotājiem, skolas vadību, skolotāju sagatavošanu darbam ar kultūru ziņā atšķirīgiem skolēniem un partnerību starp skolām un uzņēmumiem. Dalībvalstis uzskata, ka šāds darbs sniedz noderīgas mācību iespējas.

2.3. Kopīgie principi

Būtībā skolotāju profesijā esošās grūtības ir sastopamas visā Eiropas Savienībā. Iespējams veikt kopēju jautājumu analīzi un noteikt kopēju priekšstatu par to, kādas prasmes ir vajadzīgas skolotājiem.

Kopējie Eiropas principi attiecībā uz skolotāju kompetenci un kvalifikāciju, kas minēti iepriekš, tika noteikti pamatojoties uz visas Eiropas skolotāju un viņu pedagogu pieredzi, un tos apstiprināja ieinteresētās personas. Principi raksturo koncepciju par skolotāja profesiju Eiropā, kurā ir šādi aspekti:

- profesija ar **atbilstošu kvalifikāciju**: visi skolotāji ir ieguvuši augstāko izglītību (tie, kas strādā sākotnējās profesionālās izglītības jomā, ir augsti kvalificēti savā profesionālajā nozarē un saņēmuši atbilstošu pedagoģisko kvalifikāciju). Katram skolotājam ir plašas zināšanas par mācāmo priekšmetu, pedagoģiskās zināšanas, vajadzīgās prasmes un kompetence, lai sniegtu padomu un atbalstītu skolēnus, sapratne par izglītības sociālo un kultūras dimensiju;
- profesija, kas saistīta ar **mūžizglītību**: visas karjeras laikā skolotāji tiek atbalstīti, lai turpinātu savu profesionālo attīstību. Skolotāji un viņu darba devēji apzinās jaunu zināšanu apguves nozīmi un spēj būt radoši un izmantot jaunus rezultātus savā darbā;
- **mobila** profesija: mobilitāte ir galvenais sākotnējās un pastāvīgās skolotāju izglītības programmu aspekts. Skolotājus aicina strādāt un studēt citās Eiropas valstīs profesionālās attīstības nolūkos;
- profesija, kas balstās uz **partnerību**: skolotāju izglītības iestādes organizē savu darbu, pamatojoties uz sadarbību un partnerību ar skolām, vietējo uzņēmējdarbības vidi, ar skolotāja profesiju saistītām izglītības iestādēm un citām ieinteresētajām personām.

Saskaņā ar minētajiem principiem un pašreizējo analīzi Komisija uzskata, ka skolotāju izglītības uzlabošanai Eiropas Savienībā jāveic turpmāk izklāstītie pasākumi.

2.3.1. Mūžizglītība

Sākotnējā izglītība nevar sniegt skolotājiem zināšanas un prasmes, kas viņiem vajadzīgas visas skolotāja karjeras laikā. Katra skolotāja izglītība un profesionālā attīstība ir jāuztver kā uzdevums mūža garumā, un atbilstīgi tas ir jāstrukturē un jāfinansē.

Skolotāju izglītība un attīstība būs efektīvāk nodrošināta, ja to koordinēs kā saskaņotu sistēmu valsts līmenī un atbilstoši finansēs. Ideāli būtu izveidot nepārtrauktu skolotāju izglītības procesu, kurā iekļautu skolotāju sākotnējo izglītību, integrācijas posmu profesijā un profesionālo attīstību visas karjeras laikā, kurā

ietilpst oficiālas, neoficiālas un neformālās izglītošanās iespējas. Tas nozīmē, ka visi skolotāji:

- pirmajos trīs karjeras gados piedalās efektīvā profesijas integrācijas programmā;
- savas karjeras laikā saņem strukturētas konsultācijas un palīdzību no pieredzējušiem skolotājiem vai citiem atbilstošiem profesionāļiem;
- plašāka skolas attīstības plāna kontekstā piedalās regulārās diskusijās par skolotāju apmācību un attīstības vajadzībām.

Turklāt Komisija uzskata, ka visi skolotāji tikai iegūs, ja:

- viņus iedrošina un atbalsta karjeras laikā, lai paplašinātu un attīstītu savu kompetenci, izmantojot oficiālus, neoficiālus un neformālus apmācības veidus, un viņu attiecīgā formālā un neformālā izglītošanās tiek atzīta;
- viņi var izmantot citas pastāvīgās profesionālās attīstības iespējas, piemēram, apmaiņas un prakses programmas citās valstīs (vai nu saņem vai nesaņem finansējumu no Mūžizglītības programmas);
- viņiem ir laiks un iespējas studēt turpmāko kvalifikāciju saņemšanai un piedalīties universitātes līmeņa studijās un pētniecības darbā;
- vairāk tiek veicinātas radošas partnerības starp iestādēm, kurās skolotāji strādā, darba pasauli, augstākās izglītības un pētniecības un citu jomu iestādēm, lai atbalstītu augstas kvalitātes apmācības un efektīvu praksi un izstrādātu novatoriskus sadarbības tīklus vietējā un reģionālā līmenī.

2.3.2. *Nepieciešamās prasmes*

Skolotājiem ir svarīga loma, jo viņi sagatavo skolēnus tam, lai viņi varētu atrast savu vietu sabiedrībā un darba pasaulē. Visā karjeras laikā skolotājiem pilnībā jāpārzina (vai jābūt spējīgiem apgūt) mācāmo priekšmetu, visus viedokļus un pedagoģiskās prasmes, lai varētu palīdzēt jauniešiem pilnībā realizēt savu potenciālu. Jo īpaši viņiem vajadzīgas prasmes, lai:

- noteiktu katra skolēna konkrētās vajadzības un atbilstīgi tām izstrādātu virkni mācīšanas stratēģiju;
- atbalstītu to, ka jaunieši kļūst par pilnībā neatkarīgiem zināšanu apguvējiem;
- palīdzētu jauniešiem iegūt kompetences, kas uzskaitītas Eiropas pamatprincipu kopumā attiecībā uz pamatprasmēm²⁴;
- strādātu daudz kultūru vidē (tostarp izpratne par daudzveidību un cieņa pret atšķirīgo); kā arī

---

²⁴ Skatīt Parlamenta un Padomes Ieteikumu 2006/962/EK.

- sadarbotos ar kolēģiem, vecākiem un plašāku sabiedrību.

Ievērojot pieaugošās prasības attiecībā pret skolas vadību un grūtības, kas dažreiz rodas, meklējot vadītāja amata kandidātus, būtu izdevīgi, ja skolotājiem būtu atbilstošas iespējas iegūt, attīstīt un izmantot vadības prasmes.

2.3.3. *Nozīmīga prakse un pētniecība*

Skolotāji palīdz jauniešiem uzņemties atbildību, izstrādājot savu individuālo ceļu zināšanu papildināšanai turpmākajā dzīvē. Bet skolotājiem jābūt atbildīgiem arī par savu izvēlēto ceļu zināšanu papildināšanai. Turklāt kā jebkurā citā profesijā skolotāji ir atbildīgi par to, lai iegūtu jaunas zināšanas par izglītību un apmācībām. Mūžizglītības kontekstā skolotāji savai profesionālajai attīstībai:

- veic nepārtrauktu un sistemātisku mācīšanas prakses analīzi;
- veic mācāmās klases līmeņa pētniecību;
- iekļauj savās mācīšanas metodēs klases līmeņa un akadēmiskās pētniecības rezultātus;
- novērtē savu mācīšanas stratēģiju efektivitāti un veic attiecīgas korekcijas; kā arī
- izvērtē individuālās apmācības vajadzības.

Lai iepriekš minēto sasniegtu, jāievieš veicinoši pasākumi, resursi un atbalsta sistēmas.

2.3.4. *Kvalifikācija*

Ņemot vērā sarežģītās prasības, ko izvirza skolotājiem, virkni zināšanu un prasmju, kas skolotājiem jāpārvalda, un vajadzību pēc pietiekamas praktiskās pieredzes mācību stundās, kas ir daļa no skolotāju sākotnējās izglītības, nepārsteidz tas, ka sākotnējie skolotāju izglītības kursi ir pieprasīti. 18 dalībvalstīs sākotnējā izglītība otrā līmeņa vidusskolas skolotājiem ilgst vismaz piecus gadus un paredz universitātes līmeņa kvalifikāciju (*ISCED 5A*), bet 12 dalībvalstīs pirmā līmeņa vidusskolas skolotājiem sākotnējā izglītība universitātē ir jāapgūst vismaz piecus gadus²⁵.

Var apsvērt mainīt skolotāju izglītības stratēģiju tā, lai mācībspēku kvalifikācijas līmenis kopumā būtu augstāks, kā jau tas ir pieņemts dažās valstīs.

2.3.5. *Skolotāju izglītība augstākās izglītības nozarē*

Lai nodrošinātu to, ka augstākās izglītības mācību iestādēs ir pietiekama kapacitāte, lai sniegtu vajadzīgo skolotāju izglītības kvantitāti un kvalitāti un veicinātu mācīšanas profesionālismu, skolotāju izglītības programmām jābūt pieejamām

---

²⁵ *Eurydice*: Pamatdati par izglītību Eiropā, 2005.

augstākās izglītības iestāžu maģistrantūras un doktorantūras (kā arī bakalaura) studiju programmās.

Jāstiprina saikne starp pedagogijas pasniedzējiem, strādājošiem skolotājiem, darba pasauli un citu jomu iestādēm. Augstākās izglītības iestādēm ir svarīga loma, attīstot efektīvas partnerības ar skolām un citām ieinteresētajām personām, lai nodrošinātu to, ka skolotāju izglītības programmas ir pamatotas ar pārliecinošiem pierādījumiem un labu praksi klasēs.

Tiem, kuri izglīto skolotājus un (pasniedzējus, kas izglīto augstskolu pedagogus), ir jābūt praktiskai skolotāja pieredzei un jābūt augstiem standartiem atbilstošām prasmēm, mentalitātei un kompetencei, kas vajadzīga skolotājiem.

2.3.6. *Skolotāja profesija sabiedrībā*

Skolotāji ir paraugs skolēniem. Tas ietekmē skolēnu mācību rezultātus, jo profesija pilnībā atspoguļo sabiedrības daudzveidību, kurā tā eksistē (piemēram, kultūras, dzimtās valodas un spēju vai īpašu vajadzību aspektā). Dalībvalstis var veikt pasākumus, lai nodrošinātu to, ka mācībspēku sastāvs pilnībā atspoguļo sabiedrības daudzveidību, un jo īpaši novēršot esošos šķēršļus kultūras un dzimumu proporcijā visos līmeņos.

3. KOMISIJAS IEGULDĪJUMS

Lai atbalstītu dalībvalstis skolotāju izglītības reformu īstenošanā, Komisija ierosina turpmāko.

- (1) Nodrošināt to, ka jaunā Mūžizglītības programma un Eiropas Sociālais fonds atbalsta dalībvalstu centienus uzlabot skolotāju izglītības piedāvājumu un saturu un veicināt skolotāju un profesionālās izglītības pedagogu mobilitāti.
- (2) Izstrādāt rādītājus, kas labāk atspoguļo jautājumus saistībā ar skolotāju izglītības un apmācības uzlabošanu un viņu pieņemšanu darbā, un, izmantojot divgadu ziņojumu par programmu „Izglītība un apmācības 2010”, ziņot par paveikto skolotāju izglītības kvalitātē.
- (3) Sniegt ieguldījumu jaunu zināšanu iegūšanā un izplatīšanā mācīšanas un skolotāju izglītības jomā, kā arī atbalstīt dalībvalstis minēto zināšanu efektīvā izmantošanā Mūžizglītības programmas un Pētniecības pamatprogrammas ietvaros.
- (4) Atbalstīt to iniciatīvu izstrādi, kas veicina skolotāju izglītības dimensiju Eiropā un skolotāju mobilitāti.
- (5) Pārskatīt sasniegto un iesniegt nākamās priekšlikumus.

4. SECINĀJUMI

Šajā paziņojumā noteikts, ka mācīšanas kvalitāte un skolotāju izglītība ir galvenais faktors, lai nodrošinātu izglītības kvalitāti un uzlabotu jauniešu izglītības rezultātus. Paziņojumā ir uzskaitīti vairāki pasākumi, ko var veikt šajā jomā, un veidi, kā Komisija var atbalstīt šādu darbu.

Apkopojot iepriekš minēto, šie priekšlikumi paredzēti, lai nodrošinātu, ka skolotāju izglītība un profesionālā attīstība ir koordinēta, saskaņota un tai ir atbilstoši resursi, ka visiem skolotājiem ir zināšanas, attieksme un pedagoģiskās prasmes, kas tiem ļauj efektīvi strādāt, ka tiek uzlabota mācīšanas procesa profesionalitāte, veicināta nozīmīgu prakse un izpēte skolotāja profesijā, popularizēts skolotāja profesijas statuss un atzīšana.

Tādējādi priekšlikumi sniegs ieguldījumu, lai uzlabotu izglītības kvalitāti visiem un palīdzētu dalībvalstīm sasniegt Lisabonas stratēģijas mērķus attiecībā uz sociālo kohēziju un ekonomisko konkurētspēju un izaugsmi.

Komisija centīsies iekļaut šos priekšlikumus programmā „Izglītība un apmācības 2010”, strādājot kopā ar dalībvalstu ekspertu grupu „Skolotāji un profesionālās izglītības pedagogi.” Minētā uzdevuma īstenošanā Komisijai palīdzēs gaidāmās konferences, ko organizē Portugāles prezidentūras ietvaros.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi paust nostāju par šajā paziņojumā izklāstītajiem jautājumiem.